

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na cel poli, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXI.

V Ljubljani 7. velikega serpana 1868.

Llist 32.

Dr. Jan. Sernec in nova posvetna zakonska postava.

V „Slov. Narodu“ št. 46. je stopil dr. J. Sernec očitno pred slovenski svet, ter je kot pravdnik razodel po svoje z razlogi svoje misli gledé svetne zakonske postave, ki jemlje sv. katoliški cerkvi postavodajno oblast v zakonskih rečeh. Ime g. dr. Sernca pri Slovencih dobro slovi, in to po pravici, ker je v pravniških zadevah skušen mož, ob enem pa tudi verl rodoljub. Prav zato pa se je morebiti njegova razprava o zakonskih rečeh marsikomu še bolj prikupila, ki utegne njegove misli si osvojiti in se zá-nje potegovati sklicevaje se na g. dr. Sernca. Vredno je toraj vprašati: Ali ima g. dr. Sernec tudi prav? Tu pa kar v začetku tega sastavka rečemo, da je vsa razprava g. odvetnika s hudimi pomotami preprežena, toraj jako nevarna vsem bralcem, ki stvari bolj na tanko ne poznajo. Temu nasproti je dolžnost katoliških, v tej reči zvedenih pisateljev, stvar pojasniti, nevarnost odstraniti. Resnica nam mora čez vse drugo ljuba in draga biti; in ker smo terdno prepričani, da glava, kakor je g. dr. Sernec, se nikoli iz oholosti ali terme resnici ne ustavlja: naj poskusimo dokazati vélike pomote one razprave nadejajoči se, da bode nasprotna razprava g. odvetnika nagnila, da zakonske stvari in sploh cerkveno pravo po dobrih, katoliških knjigah premozga, in tako v kratkem v versto branilcev katoliškega prava stopi. In v to ime — pomozi Bog!

I. Stališe g. odvetnika.

Vse je na tem ležeče, s kakošnega stališa se stvar pregleduje, presoja. Madjarsk politikar, stoječ na stališu pravdne stalnosti, ne more drugač, kakor da odobrava vse, kar se je v njegovi domovini l. 1848 in 49 godilo. Drugi ljudje, ki stojé na stališu potrebnega središa za skupne zadeve vseh kraljestev in dežel avstr. cesarovine, sodijo o istih dogodbah vse drugač. — Tudi zastran cerkvenih in državnih razmér, ki se v tej dóbi pri nas motajo, odloči vse stališe, s kterega se stvar pregleduje. Kdor pa hoče v teh rečeh vmes govoriti, mora gledé sv. cerkve in njene oblasti ravno tako skušen biti, kakor v državnem pravu. Prepričani smo, da ne bi nikdar klopčič cerkveno-državnih vprašanj tako se bil zamotal, ko bi v Avstrii več v kat. rečeh dobro podučenih posvetnjakov bilo. — Kar zadeva g. dr. Sernca, ne moremo drugač, kakor da stališe, na kterem on stoji, po vse krivo imenujemo. Njemu je kat. cerkev le „stranka“, ki se zastran zakonskih pravic z nasprotno „stranko“ prepíra. In kakor v odvetniški pisarnici stranke, tako hoče g. odvetnik cerkev

in državo zaslišati in potem s svojim pravdníškim umom razsoditi, ktera stranka da ima prav. — Pravi namreč, da je sicer težko soditi, ktera obeh oblasti ima prav; „vendar pa naj ne pozabi nobeden, da nam je Bog dal um in pamet ravno tako, da ji rabi-mo, kakor vse druge telesne in dušne zmožnosti; sramotno se nam tedaj zdi, brez lastnega premišljevanja priti do sklepa, in brez temeljitih razlogov pridružiti se tej ali oni stranki.“

Ko bi g. odvetnik se bil više povzdignil do pravega pojma katoliške cerkve, bi vse drugač govoril in gotovo ne vprašal: ali ima sv. cerkev prav ali ne. Katoliška cerkev ni „stranka“, kakor tudi država ne, marveč obé ste, vsaka v svojem krogu, neodvisni, samooblastni družbi, po volji Božji obstoječi, tako da niti država cerkve, niti cerkev države v njenem živobitju in delokrogu motiti in zavirati ne smé. Le priznati je treba obojega društva delokrog in ga resno spoštovati, potem je pa mir in edinst. — Da je zares enostransko, pri cerkveno-državnih vprašanjih o „strankah“ govoriti in si tako pot do modrega sklepa zasuti, ni težko spoznati. Kaj je država? Človeška družba, v kateri ljudje pod posvetno oblastjo živé, ki ima za njih posvetni blagor skrbeti. Oni državljani so pa po večini ob enem tudi katoliški kristjani, ki so majhen del vesoljne katol. cerkve, razprostirajoče se po vsem svetu. Te avstrijske katoličane pa zadevajo postave, o kterih govorimo. Zá-nje, za katoličane, se poteguje katoliška cerkev po škofih in naj višem pastirju v Rimu, sv. Očetu papežu. Zakonske postave so splošnje, katoličane po celem svetu vežeče; toraj je celó napačno, „stranko“ imenovati del sv. cerkve, ki tirja svoje bistvene pravice. —

In kje bi bila druga stranka? Drugoverci biti ne morejo; ž njimi v teh rečeh nimamo ničesar opraviti, in oni ne z nami. So li druga stranka dnešnji držav-niki na vladinem kermilu? ali tako zvani olikanci, ki ž njimi veliko politiško kolo ženejo? Pa le-ti vsi so katoličani (tega si ne dadó vzeti), druga stranka tedaj biti ne morejo, ker v teh rečeh nimajo pristojnega sodnijsstva družega, kakor le sodništvo katoliške cerkve. — O drugi stranki bi se k večjemu le govoriti zamoglo, ako si g. odvetnik državo misli po vse abstraktno, domišljeno stvar, kakor jo res v mislih imajo ljudje, kterim je vsega človeštva naj viši cilj in konec „država“ (Staat), kteri po tem takem pripisujejo vsakoršne pravice in oblasti, tako da je državin namen vseobsegajoči kolobar, v kterega se ima skvečiti in potisniti vsaka oseba in vsako društvo, tako da nijedna družba v državi samostalnega pokreta imeti ne smé.

Ali taka domišljena, brezdušna in breztelesna stvar,

kakoršna je abstraktna misel, nima pravice, kakor tudi ne bitja; ž njo tedaj kot stranko se ravno toliko prepirati zamoreš, kakor s čarkami toče, v ktere še abotni verujejo. — O strankah v pravniškem pomenu tedaj govoriti ni, ako nekteri katoličani svoji lastni materi sv. cerkvi nasprotujejo; kdo bi bil tukaj sodnik?

Ravno to nepravdo stališe je vzrok, da se je g. odvetnik na po vse krivo pot podal reševati to stvar. „Um in pamet“ imata — po mislih g. Sernca — razsoditi, kde je prava, ker „brez pomot še ni bilo človeka, in ne stranke.“ — Ne zamerite g. odvetnik, ako prav od-kritosrečno rečemo, da nas je ta beseda iz Vaših ust naravnoč osupnila. Mislite li, da je katoliška cerkev v zakonskih rečeh prav do dobe bečkega „rajhsratha“ leta 1867 brez glave bila; da ji toraj še le s pravniškim „umom“, s pravniško „pametjo“ posvetiti moramo? Ali pa zakonske reči za nekako postranske, nebistvene cenite, pri katerih smé vsak za-se misliti, kar mu je drago? Bodi-si eno ali drugo, želó se motite na vsako stran. V teh zadevah gre za dogme, kakor se bode kmalu kazalo; olikan katoličan pa vé in je prepričan, da je sv. katoliška cerkev v dogmatistiških določbah nezmotljiva. Zakaj nezmotljiva? Ker ji je v teh rečeh pomoč sv. Duha na vsako stran zagotovljena, ker Bog nikoli dopustiti ne more, da bi sv. cerkev, katero je sam v zveličanje človeškega rodú vstanovil, in ji obstanek do konca obljubil, po zmotah tavalala in ljudem krivo pot kazala. Sv. cerkev nič drugega ni kakor Kristus, Zveličar naš, med človeškimi rodovi, ktere hoče oblažiti, posvetiti — rešiti po namestnikih svojih, kterim je izročil vso oblast, kakor jo je On, kot posrednik v greh zapadlega človeštva, od Očeta prejel. (Mat. 28, 18—20; I. Kor. 3, 21—23; 4, 1.) — Dogme pa, ki se v tekočih vekovih razglašajo, niso kakor državne vstave, ki se menjajo po duhu in zahtevah časa; dogme so izjavi sv. Duha, ki sam sebi nikoli nasproten biti ne more. Kar je kristjanom verovati in delati, je v začetku že sv. cerkvi v popolni meri izročeno; v raznih časih pa sv. cerkev po Božjem Duhu to in uno izreče in tako določi, da nihče dvomiti ne more, kako in kaj da je resnica. — Veje na drevesu rasejo in se razvijajo iz drevesnega stebila po naravni moči, ki oživlja drevo. Kar je naravna moč drevesu, to je (v pripodobi) sveti Duh cerkvi, ktera v njem živi, rase in se razvija v človeštvu. Kar iz tega za katoličana sledi, je: da se ima dogmatistiškim določbam pokorno podvreči in jih v svoje versko prepričanje sprejeti, ne zato, kakor da bi svoj um in svojo pamet kot katoličan zatajiti moral, ampak zato, ker človek v verskih rečeh, pri slabosti in zmotljivosti svoje lastne pameti, najviši pamet Božjo pripoznati mora, ako hoče sam pameten ostati. V tacih rečeh še le očale „uma in pameti“ nasaditi, češ, da je le toliko in tako verovati, kakor človek sam razvidi, je ravno tako smešno in tudi nespametno, kakor da bi učenec rekel učeniku: dokler vi meni ne spričate, da je $2 \times 2 = 4$, tako dolgo tega ne verjamem in se tega aksioma nikoli pri poštevanji poslužiti nečem. V resnici pameten je on, ki Stvarnikovo pamet spozna, ter Njegovi neskončni modrosti in pameti v verskih rečeh več zaupa, kakor berleči lučici svoje lastne pameti! *)

*) Ni tukaj pravega mesta za razkazovanje nedosegljive modrosti, ki se prav v dogmah sv. katoliške cerkve kaže; treba bi bilo jasnega in temeljitega poduka dogmatiškega, ki pa ne gre v časopis. Kaže se pa čedalje bolj, kako pametno je storila „slov. Matica“, da je vsaj v principu sprejela predlog, da hoče na svoje stroške izdati popularno dogmatiko, berž ko se ji rokopi izroči.

Kaj delajo liberaluhi s cerkvo na Badenski.

Spisuje dr. Lav. Gregorec.

II.

Hrabri Vikari je zmagal. Badenska vlada je v konkordatu s sv. Očetom priznala naj bistniše pravice sv. cerkve. Končala se je dolgoletna cerkvena borba in vel. vojvoda je očitno izrekel svojo radost — gotovo tudi radost vsaj ogromne večine prebivalcev badenskih. Tem čudniše se tedaj človeku zdi zvediti, da se je zoper konkordat kmalu vnel neznani vris in vreš — da so ga zelo neslovesno pokopali, preden še je djansko zamogel beli svet pogledati. To je storila liberalna stranka i. e. zmes ljudi, ki v političnem obziru ruši historičsko razvijanje vlád in narodov, v verskem pa barantá z golim racionalizmom ali neverstvom. Ta stranka, l. 1848 nekoliko pobita, je čakala prilike vgodniše svojim namenom. Takošna prilika se ji je naklonila, ko so se konservativni Avstriji vojne čete pobile pri Magenti in Solverinu. Vpliv Avstrije na Nemškem se je bil skerčil — Prusije pa poskočil. *) Ovajena stranka je zdaj roko podala Prusiji — in da se stavi velika Nemčija, je osnovala „Nationalverein.“ Vojska zoper konkordat ji je dala zaželen povod, pokazati se svetu, javiti svojo važnost, zraven pa še po kat. cerkvi zavolj l. 1848 povračljivo mahati.

Po vstavi Badenski ima véliki vojvoda zelo sam oblast veljavno državne pogodbe, tedaj tudi konkordate sklepati. Tedaj tudi ni bilo treba konkordata derž. zboru podati, da ga zaverže ali sprejme. Toda, da vel. vojvoda to stori, je bila liberalcev perva skerb, dobro vedevših, da bodete zbornici svojo dolžnost storile. Tukaj pa je bilo treba adrese od strani zbornice do vel. vojvoda, da naj se konkordat predloži. In zopet jasno kot beli dan je bilo, da adresa ne doseže namena, ako je ne podpira krepko in jederno „öffentliche Meinung,“ — in v ta namen se je zdaj začelo sijajno rogoviliti. Podobni nekdanjim janičarjem po sili in strasti, so „gesinnungstüchtig“ časniki vojsko pričeli: černili so in gerdili ubogi konkordat, kolikor le je bilo mogoče. Nastal je tedaj kmalu silni vréš po deželi, češ, da je zdaj dežela duhovstvu prodana, da zgubi svojo samostojnost (neodvisnost), da se je bati naj hujših nesréč. Pešica móž napové tabor ali zbor v Durlach-u. Snide se blizo 300 oséb. Pervi je govoril zgodovinarski lažnjivec Häusser, — izverstni Onoklopp ga je zdelal do belega. Temu Häusser-u ni bilo po volji, da zamore zdaj nadškof sam voliti župnike, ravnatelja in učitelje v duhovščici, da ima sam oblast in moč nevredne duhovnike po cerkvenih postavah kaznovati in pastirske liste vernim pisati, akoravno vlade ne popraša.

Luteranski profesor Schenkl, ki v posebni knjigi taji Jezusa Kristusa božjo naturo, je povdarjal, da se po konkordatu luteranom kerčijo pravice, — in vendar pa v celem konkordatu besedice ni najti o luteranskih pravicah. Neki Welker jo je zelo zavil terdivši: da konkordata še sami papež ne mislijo spolnovati, med tem ko bi vel. vojvoda siljen bil se ga deržati. Čudno revše! ko bi liberaluhi izmed 100 pogodb le eno edino tako vestno spolnovali, kakor je pri rimski stolici navada vže stotine let, gotovo bi bilo po Evropi veliko manj nasilstva in prekucij!

Toda taborčani so bili z besedami svojih govornikov tako premamljeni, ali pa toliko oparjeni, da ne eden ni čerhnil: morebiti se pa vendar cerkvi božji ima kaka betvica privošiti. Zdajci potegne Häusser pi-

*) Zato menda se nekaj hoče prejšnji vpliv pridobiti tako, da se z nasprotjem zoper cerkev ondešnjim liberalcem prikupi!! Pis.

sano prošnje iz žepa: ktero so taborčani berž podpisali ter 2. zbornici poslali, naj od vel. vojvoda zahteva, da naj se konkordat položi v pretres, kar se je tudi kmalu vse zgodilo. Pervi mahljeje je bil storjen! Zdaj še je bilo treba v obeh zbornicah pridobiti večino zoper konkordat. V ta namen so napravljali prošnje ali peticije zoper konkordat po mestih, terjih, kotih in zakotkih. Tudi luterani in judje so pomagali verlo, posebno pa neki auch-katoliki. Ti so čudne stvari: prilično povemo, da kar je steir. Landbote med časniki (neti gospodarski neti politički), so tudi auch-katoliki: premeršavi, da bi krepko verovali v veličastne resnice kristjanske, pa tudi še nekaj boječi, da bi pristopili med dosledne nevernike. Framasonskim limičarjem so v zasméh, vernim pa v pohujšanje in zmoto.

Blagi čitatelji bi zdaj gotovo radi zvedili; kako so se kaj obnašali temu rogoviljenju nasproti ministerstvo, nadškof, duhovniki in verni katoliki? Ministri so bili konservativni, pa zelo hmani ali leni. Razglasili so konkordat, ovači pa roke križem deržali. Toda berž so se trudili miriti, tolažiti in tišiti katoličane, ko so se ti začeli tudi gibati vsled pastirskega lista, kterege je izdal nadškof. V njem Vikari očitno javi svoje veselje in se Bogu zahvaljuje, da se je cerkvena borba po konkordatu srečno končala. Opiraje se na čverste besede pastirskega lista so duhovniki in verniki napravljali zahvalnice do vel. vojvoda. Gotovo so bili zelo marljivi: zahvalnice so štejele 85000 podpisov — nasprotniki so njih nalovili 16.000.

Polagoma je od selej rogovilstvo naraščalo od dne do dne. Vsaj se tudi nepoštenega orodja niso zbal. Opustimo marsiktero reč, le nektore podamo, ki zelo jasno značijo liberaluho. Neki dr. Knies je izdal zelo strastno knjižuro, v kateri maha po kat. cerkvi, češ, da davi svobodo znanosti na freiburškem vseučilišču in tlači luteranske učitelje: resnica pa je, kar je Rottek dokazal, da je ono vseučilišče kat. zavod, cerkvena last, ker je od cerkve iz zgolj cerkvenih denarjev vstanovljen in oskerbljevan. Učeni Robert Mohl je delal na vse kriplje zoper konkordat, akoravno v svojem „Staatsrecht-u“ nasprotno sodi, uči in modruje; — takega postopanja ga je bilo samega sram pričo poštenega sveta, zato je poznej tudi svoje govorjenje preklical. — Zelo ostudno pa je obnašanje poslanca Lamez-a. Hotel je namreč verlega katoličana prof. Buss-a iz deželnega zbora potisniti. Zato je v prvi seji napadal njegovo volitev, rekši: ne more se sicer ta volitev neveljavna storiti zavolj formalnih pogrškov, ker bil bi zvoljen vkljub izostalim volilem: pa neveljavna je vendar, ker je vsa volitev zavolj vpliva duhovnikov terpela pomanjkanje potrebne svobode. Toda po skerbni preiskavi vendar niso mogli zavohati nasilnega vpliva duhovnikov pri volitvi, — zato se vzdigne Lamez in nasvetuje, naj se Buss-ova volitev overže zavolj formalnih pogrškov. Zbornica mu priterdi in katoličani so tako prišli ob edinega poslanca, kateri bi cerkvene pravice krepko zagovarjati imel zmožnost, pa tudi voljo.

Torej se tudi nihče ni čudil, da je 2. zbornica v seji 15. marca 1860 zaverla konkordat, prva zbornica pa dva meseca poznej. Veliki vojvoda je ta sklep poterdil in tako se je svojevoljno in enostrano konkordat odpravil. Med tem so tudi dosedanji ministri odstopili, — njih mesto so dobili sami liberalci, Stabel, poznej Roggenbach in pa vže omenjeni Lamez; — liberalna stranka je popolnoma zmagala — začela se je nova doba.

Nadškof sedaj ni zamogel družega storiti, razun oporekati. V posebnem pastirskem listu terdi, da je konkordat njemu in vsem duhovnikom in vernim veljaven, dokler papež drugač ne odločijo. Opominja pa duhovne, naj v preteči borbi nikjer ne žalijo ljubezni, marveč

podobni slavnemu Piju IX branijo pravico, pa molijo za njene tlačitelje. Navdušena adresa do svojega nadškofa je vnetih duhovnov vredna zahvalnica bila za krepke pastirske besede.

Liberalna vlada se je derznila nadškofa grajati in opominjati državljanskih dolžnosti, vendar je začela zelo rahlo postopati v cerkvenih zadevah. Celotni nadškof je zato upal, da bo vlada pravičnija, kakor se je sploh nadjalo. Torej n. pr. zoper nove postave: Gesetz, die rechtliche Stellung der Kirche zum Staate betreffend 9. Oktober 1860, ni protestoval zato, ker so se mu nevarne dozdevale, ampak edino zato, ker se je svetna oblast derznila o celo duhovnih zadevah postaviti dajati brez vsega popraševanja in vzajemnosti z duhovno oblastjo.

Omenjena postava, podobna nekterim točkam naših „Staatsgrundgesetz-ov“, je marsiktero pravico cerkvi priznala. Vendar je bila okovana umetno v splošne besede, da se takrat nihče ni nadjal, koliko nezgode da še pride iz njih za kat. cerkev.

Še več; minister Lamez se je osebno podal k nadškofu in mesca novembra 1861 napravil z njim o naj imenitnejših zadevah nekako pogodilo in spravo. Vendar polagoma se je kazalo, kam vlada namerja. Postavila je „Noth-Civilehe“, judom enakopravnost podelila, in postave zastran posvečevanja praznikov je odpravila (Norma-Tage): tu pa tam so ministri zelo strastno in nepotrebno v zbornici napadali cerkev božjo.

Ko pa so izšle nove kaznovalne postave, po katerih se duhovniki kaznujejo zavoljo: „Missbrauch der geistl. Amtsgewalt“, je bilo jasno, da namerjava vlada borbo s cerkvijo povzeti. Tako pripravljeno in oboroženo je začelo liberalno ministerstvo vojsko zastran ljudskih šol, ktere je hotelo cerkvi odvzeti. Imamo še tedaj popisati šolsko borbo, za nas Avstrijane posebne pozornosti vredno. Naša nova šolska postava je namreč ne samo po duhu, ampak tudi celo v besedi podobna badenski.

Farmani pri škofu duhovna prošnja.

Škof. Kaj bote povedali, ljubi moji?

Župan. Že delj časa smo brez duhovnega pastirja, prosimo, ko bi nam duhovna dali.

Škof. Pa pri vas se je velikrat slišalo govorjenje: „ložej bomo dobili duhovna kakor čednika,“ tedaj ni še morebiti taka sila?

Eden ključarjev. Marsikteri pijanec res kako nemumno zakroji, mi sploh pa nismo te misli, mi „dobrega duhovna“ prav radi imamo in spoštujemo.

Škof. Tega sem prepričan, da niste vsi taki, ali žalostno je, da jih je več vmés, kateri so vsim duhovnom pri vas velikrat in velike britkosti delali in so jih res manj čislali in spoštovali, kakor pa čednika.

Župan. Sklenili smo, da bomo zdaj takim vekačem na peté stopili, ker vidimo, da so nam že veliko škodovali, duhovni se nas bojé in prav bridko mi je, če morebiti res ne bodo hotli dobri gospodje za službo pri nas prositi, ako tudi sicer ni slaba in je v dosti prijetnem kraju.

Škof. Tega se je toliko bolj bati, ker mi duhovnov čedalje bolj primanjkuje. Vender povejte mi, kakošnega duhovna pa bi radi imeli, da bi bilo tudi nevsječnikom saj nekoliko vstreženo, in bi ne bilo zmiraj tožb od obeh strani.

Premeduh (na pete stopi in na glas reče): V ti reči naj jest odgovorim, milostljivi škof, mislim, da bom pravo zadel . . .

Župan. Premeduh, ti se nikar ne vtikaj, nam boš vse sk . . .

Škof (mu besedo presekajo): Pustite, naj pové svoje misli, bomo vidili, kaj se dá storiti.

Premeduh (naglo ropotaje): Nekteri sosedje niso nikakor drugač pustili, kakor da naj tudi jest grem za gospoda prosit; rekli so: ti boš na vse usta povedal, kar je prav, in tako tudi želim; brez tega domú ne smém, že celo pa ne k tovaršem v Šeškarjevo žganjarijo, ali pa tudi v svojo kerčmo, — ti me bojo naj prvo prášali, kako si opravil?

Župan (ves v zadregi): Prosim, mil. škof, ta mož ni za govorjenje, sej vidijo . . .

Škof. Le pustite, naj pové, ker pravi, da ima svojo stranko domá, ki ga je poslala; moramo vender vediti, kaj ti može želé.

Premeduh. Mil. gospod škof že vedó in imajo prav, zato bom pa tudi jest kar na celo govoril brez ovinkov. Že 63 lét imam na plečih, pa še nismo imeli tacega gospoda, kakoršnega bi radi. Mislim, da bi novi naš duhoven pastir mogel te-le dobre lastnosti imeti:

1. Davkov imamo že tako dosti, — to ne gre, da bi mogli še duhovnu davke dajati: naj gleda naš g. duhovni pastir, da sam izhaja, sej nekaj pride za sv. maše in še sem ter tje kaj, — iz kase tudi blezo dobivajo priložkov 111 gl. 30 kr. in nekaj vinarjev.
2. Režežev tudi ne moremo sami glejštati, imamo preveč svoje deržine, otrok itd.: to reč naj bi naš dušni pastir prevzel, sej duhovni imajo dosti denarjev; naj pa še pri bogatih kaj sprosijo, ali tudi pri drugih gospodih duhovnih.
3. Mi in naši otroci smo še močno nevedni, govori se veliko o novi olik, otesu itd., priganjali so nas ranjki duhovni oče, — Bog jim dušo „troštaj“ — dali nam niso nič — prigovarjali so, da naj se srenje zapišejo v „Matico“, k „Mohorjevi družbi“, da se naročujemo na domače časnike, da si napravimo domačo knjižnico: — čemu nam neki niso sami vsega napravili —: ta reč, mislim jest, naj bi se vsa izročila gosp. duhovnu, zraven tega naj bi tudi našim šolskim otročičem več bukev in šolskih reči oskerbovali kakor ranjki, saj zato imajo stanovanje v farovžu zastonj, pa še vert in njivo pod vasjó, — sej ne bojo obožali, če nam te male reči plačujejo.
4. Kadar bolnika pridejo previdit, naj bi ne prišli prazni, tudi naj bi njim iz svoje kuhinje pošiljali kaj boljši jedi, včasí zdravnika plačali, ali pa sami z zdravili se previdili; zakaj mi ne moremo sami vsega tega. — Pa še to-le: Mi nimamo vselej denarja, kadar je treba davke plačati, semena za setev, vola ali kravo kupiti: zanašamo se in želimo, da bi nam novi gospod vselej pod roko segel in se ne izgovarjal, denarjev nimam. Na to pa že naprej merimo, da se mu ne bo nobenkrat na to izšlo, da bi od koga te mervice nazaj tirjal.
5. Nič prav všeč nam ni bira, „ofri“, že celo pa tudi tiste darila pri kerstih, včasí pri obhajilih bolnikov; vse to naj bi s prižnice prepovedali, — naj ljubše bi nam bilo, ko bi prav nič ne dajali; — kolikrat so se že možaki pri meni v moji žganjarii čez to pritoževali, — češ, da od rojstva do groba zmiraj moramo dajati.
6. Veliko pohujšanja se tudi godí, ker moramo plačevati štolo pri pogrebih, porokah: to naj bi se odpravilo, mežnarju in organistu pa naj gospod kako šestico verže, — sej dobí za maše. Tudi naj gospod sam skerbí za ohranjenje, za lepšanje cerkve, za altarje itd., sej pride marsikaj v pušico, drugo naj gospod priloži; le kadar bomo zvonove napravljali, naj se kak sklad napové, in če kaj primanjka, naj dodajo fajmošter in kaplan. — Tudi še to naj pristavim, da naj se gospod nikar v naše

reči ne vtika; — kaj mu je mar, če kdo pri meni pozneje v noč kak kozarec žganja izpije, ali pa ob nedeljah, če se možaki pri meni malo okrepčajo in opočijejo, — sej molijo tako dosti. Tudi naj se ne grozí, če kak fant zavriska, ali če se pri meni mladina zbira in včasí malo zasučé; zato ne bo sveta konec.

7. Ako gospod umerje, se tako vé, da je vse naše, kar ostane, kje pa so pridobili če ne pri nas? Tudi una njiva in nograd, kar so ranjki dokupili, če tudi iz premoženja in dedšine svoje lastne rodovine, gre prav za prav nam, ker so pri nas bili, in ni nam všeč, da so ranjki to volili za priboljšek prihodnjemu gospodu. Tiste testamente, kadar duhoven kaj vóli cerkvi, ki ima sama dosti, ali kakemu bratu ali komu iz rodovine z izgovorom, da so revni, ali v kake daljne kraje (za misijone), ali za druge naprave, ki niso v naši fari, — to naj bi se vse overglo in premoženje in denar, ki ga je vselej na kupe, tako da tolarje v koših in cekine v nogovicah iz farovžev nosijo, — vse to je naše in naj bi se nam dalo. Posebno velikrat so se može v moji žganjarii jezili, da jih še v klet k vinu ne pusté, kadar fajmošter umerje, in zgodilo se je že, da so to pravico s sekirami si poterdili, kdo neki nam bo branil v našem farovžu piti: ali ga nismo mi zidali, ali če ne ravno mi, so ga pa naši očetje ali dedje.

Župan (sramote ves pobit stoji kakor na oglji, zdaj mane z rokami in nogami, zdaj gleda na druge možake, izmed katerih so eni ravno tako nevoljni, nekaj malo pa jih Premeduhu zadovoljno priterjuje): Prosim, mil. škof, da bi mu prepovedali govoriti in ga ven spravili, — ker sam ne vé, kaj kvasi.

Škof. Všeč mi je, da sem tudi misel levičnikarjev vaše fare slišal; zdaj vender vém, zakaj se vas gospodje tako bojé in se zmiraj težej nahajajo duhovni, kateri bi hotli za vašo faro prositi; toda ne vém, če bode s takimi pogoji mogel kdo pri vas ostati, ali še le k vam priti. Ta bi mogel znati denar delati, brez oči in vesti biti, in namesti svoje službe bi mu bilo treba neprehoma žganjarčkom streči.

Eden možakov. Naj prizanesó, mil. gospod! tacih robavsev je le čisto malo v fari, so večí del res le igravci in pijanci, kakor je Premeduh sam naznanil; naj večí del ljudi pa je dobrih in poštenih, ki jim je silo hudo, da uni našo faro v tako slabo ime pripravljajo.

Škof. Vem, prelubi, da je res taka; toda le trije ali štirje taki v fari so zadosti, da duhovnu vse njegovo življenje ogrenjujejo, njegove naj boljši djanja na hudo razlagajo, mu sto in sto hudih reči podtikajo, posebno pa ga zavoljo svoje lastne hudobije iz serca čertijo in povsod neusmiljeno obrekujejo, ter skorej vso njegovo delavnost v nič devajo. To pa je sramotno pred ljudmi in velik greh.

Župan. Milostni gospod! naj še to omenim: pri nas ni bilo zmiraj takó; — se vé, brez napak ni bilo nikoli, toda od nekega časa so se jeli pri Premeduhu večkrat vmuzovati nekaki čudni ljudje, ki vsaktere reči žlobodrajo o sreči in blaženosti novih časov, o svobodi, „liberalnosti“ in nekako novo jéro (êro, dobo) imajo o vsaki priliki na jeziku itd., ti ljudje take čudne reči govoré, med drugim tudi zoper duhovstvo, da bi jim še jest skorej verjél, ako bi iz domačih časnikov in sicer iz zanesljivih virov ne zvedil resnice. Ti zanikarneži bodo ljudém vse možgane zmešali, ob vero jih pripravili, še v rogovilstvo jih znajo zapeljati, ako se jim ne bo na pete stopalo. — In pa še to: Po strani vse take čenče poslušajo marsiktere dolgojezičnice, in ko reč med take pride, potlej je še le ogenj v strehi! Na pol

slišijo kako besedo, vse napak razumevajo, vse 20- do 30krat zvikšajo, zanesó na njive, na sejme in terge, na pota, v fabrike, trosijo v velicah derhalih, vsaka svoje laži neštevilmokrat ponavlja in pripoveduje obrekovanja, ki jih je slišala; v pričo pa so otroci in vsakteri ljudje; skorej nobenemu na misel ne pride, da vse to ali pa skorej vse je najberže izmišljeno — in tako se trosi to in uno dalje in pači se zmiraj bolj ljudstvo. Ako se pa resnica terdi, ne verjamejo ne duhovnu in ne drugemu poštemu človeku, ter se bojim, da bo res zmiraj huje, ker veliko veliko je ljudi, ki nikoli ne pomislijo, kako velike pregrehe so laži in obrekovanja bližnjega, posebno pa višjih, in še zlasti duhovstva. Tako se stori sploh veliko hudega z jezikom, in poštenje dobrih ljudi veliko terpi; mislim, da bi bilo dobro, ako bi duhovni pogosto ljudi učili, kako hude so pregrehe zoper osmo zapoved Božjo.

škof. Vidim vašo dobro voljo, svesti pa si bodite, da tudi v tem služabniki Gospodovi ne bodo svoje dolžnosti opustili; toda še več zamorete dostikrat sami storiti, ako se poganjate za poštenje bližnjega, pa po županijah odpravljate, kar veste da je škodljivo dušnemu in telesnemu pridru.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. — Posnetek iz pastirskega lista mil. škofa ljubljanskega do čast. duhovstva zastran novih postav. (Dalje.) Kraljestvo Kristusovo je duhovno kraljestvo in torej kraljestvo prostosti, pa take prostosti, da resnica obvelja. V tem kraljestvu ima le samo cerkev Kristusova oblast pogoje staviti, s katerimi se milosti delé. Kdor hoče biti ud te cerkve, ji mora biti pokoren. Zmožnost svobodnega djanja je preblaga zmožnost, ki človeka povišuje na prvo stopnjo med stvarmi; ali slaba raba te zmožnosti ga pod vsako drugo stvar poniža. Da tedaj sebe ne zaverže in bližnjemu ne škoduje, mora človek jéz staviti prosti rabi svojih moči. Ta jéz pa nima potrebne moči brez višji veljave, ako namreč človek ne spozná, da ji tako berzdanje svobode volja vsegamogočnega, svetega, pravičnega Boga, kakor uči cerkev. Le keršanska cerkev to nalogo rešuje. Preteklost, odkritoserčno preiskovanje, kopernenje človeškega serca ji to spričevanje daje. Le če človek cerkev posluša in se po njenih odkazih v svojem zahtevanju in poželenji krotí, se obvaruje svojega lastnega ponižanja (zaverženja) in dospe k zavednosti prave prostosti. To spoznanje razširjati je najlepši naloga življenja, za delivce skrivnost Božjih pa še posebno.

Dalje nasledva priporočevanje, da naj duhovstvo posebno skerbí za keršanstvo deržin, ki so podlaga čednega in spodobnega življenja. Gledati je, da se zakoni sklepajo po naredbah katoliške cerkve. Sila ni v naši oblasti, torej toliko več delajmo z besedo in zgledom.

V začetku ko se je keršanstvo razširjalo in so se mu narodi radi podvergli, je postala keršanska postava tudi državna postava, keršanski duh je prevéval vse državne razmere, z veseljem je država priznavala cerkveno postavodajstvo zastran zakona, in hvaležna je bila država cerkvi za odrejo mladih zarodov, ker skoz dolge stoletja je bila cerkev edina olikovavna moč.

Že davno pa je, kar je to natančno združenje cerkvenega in državnega življenja jelo odjenjevati in pri nas se je undan to razrešenje doveršilo. To spričuje trojna postava od 25. majnika. Kako se bomo pri ti spremeni obnašali? Kakor zmiraj, tako bomo tudi za naprej visoko spoštovali sveto postavu keršanstva, in sebi izročene vernike bomo iz ljubezni do Kristusa opominjali, da naj se z zvesto in radovoljno pokoršino podveržejo postavi Kristusovi, ob enem pa jim bomo zaterjevali v Gospodu, da naj posvetno postavu

tako spolnujejo, da ne bojo Božje in cerkvene postave žalili. — Zdaj nasledvajo posebne ravnila zastran novih postav od 25. majnika 1868. Za vsako trojnih postav so najprej določene vodilne načelstva in splošnje ravnila, katerih se ima čast. duhovstvo deržati pri svoji službi. (Konec nasl.)

— **(Šolsko.)** Šolske naznanila pričenjamo letos z gimnazijskim letnikom v Briksnu, ker nam je posebno všeč. Zakaj? Zavoljo vse vravnave. Edini spis na čelu programa je obravnava „o neumerljivosti duše,“ ki ima pa 28 strani in se končá z besedami: „Credo vitam aeternam. — Verujem v večno življenje.“ Nasprotnikom papeževnega nagovora damo prijazno nalogo, da naj te besede saj tri minute premišljujejo, kadar so si želodec in serce pokazili bravši „Presse,“ „Figarota“ ali kaj enacega. — Med profesorji je tudi g. dr. J. Zlat. Mitterrutzner, vitez Franc-Jozefovega reda in ud mnogih učenih družb, ki govori 16—18 jezikov; pa vender ne zabavlja čez konkordat in nagovor Pija IX. Ali ni to čudo v novi dobí?! — Uči se na gimnazii med drugim tudi naglopis (štenografija) po nekaj ur na teden. Vidili smo torej lani pri katoliškem zboru v Innsbuku z veseljem, kako lepo sta dva verla tirolska dijaka govore štenografovala. Ali ni to lepo? — Med dolžnimi tvarinami se uče mladenči skoz vsih osem lét po več ur na teden tudi nemškega jezika, akoravno so Tirolci rojeni Nemci. Pri nas pa celo učeni gospodje mislijo, da vsak Slovenec Metelkovo, Potočnikovo in Janežičevo gramatiko in pa Kopitarjevega „Glagolita Klocijana“ že v glavi seboj na svet prinese. — Gimnazija je imela 203 učencev, med njimi 70 izverstnikov. — Izmed 15 zrelnikov je 11 izverstnikov. To je tudi kaj. Osem se jih je odmenilo v duhovski stan. — Pri razredeni učencev so obdarovanci postavljeni z velikimi čerkami nad čerto, drugi vsi so po abecednem redu pod čerto in pri vsakem je v preločinah pridjan napredek ali zasluzeni red (klas) in pa številka, ki kaže, kateri je v številu po versti. Iz tega vsak lahko precej vidi, pri čim da je njegov sin, gojenec itd., in v abecednem redu ga hitro lahko najde.

Novomeški „Program“ ima na čelu spis: „Chronologische Darstellung der wichtigsten, die Stadt Rudolfswert betreffenden Daten, mit besonderer Berücksichtigung des Franciskaner-Conventes.“ Od prof. o. Rafaela Klemenčiča. Prosti nauki so bili: Italijanščina, petje in naglopisje. Učencev je bilo konec leta 182, in sicer: 2 Hervata, 5 Nemcev, 175 Slovencev. Vsi so katoličani. Izmed 16 lanskich zrelnikov jih je 6 opravilo skušnjo izverstno; 12 izmed njih se jih je bilo odmenilo za bogoslovje. Zaznamnjane naloge naznanujejo študije in umno prevdarnost. Šolska bukvarnica je pomnožena z dokupljenimi mladini posebno primernimi knjigami. Trije čversti mladi učeniki so umerli med letom.

Ljublj. gimnazija. „Jahresbericht“ ima dva spisa, 1. Beitrag zur Zerlegung gebroch. rationeller Functionen im Partialbruche. Od dr. Jož. Nejedli-a. 2. Besedoslovje, kako se je začelo in kak napredek je do sedaj storilo. Od prof. J. Šolarja. Učilo se je 9 prostih nauk, med katerimi je tudi slovenščina za neslovence ter za 70 učencev. Alojzijancev je bilo 59 na gimnazii, vsih učencev pa 557, 31 manj mem lani. Prihodnje šolsko leto se prične 1. vinotoka. —

„Jahresbericht“ višji realke ljubljanske ima učen in dolg spis: „Ueber die Saftbewegung in den Pflanzen“, od g. Fr. Wastlerja. V vsih 6 razredih je bilo ob koncu leta 197 učencev, 12 manj mem lanskega leta. Slovencev je bilo 113, Nemcev 63, Italijanov 20, 1 Hervat; v Ljubljani naseljenih 102, od drugod 95.

„Jahresbericht (letos prvi pot) der k. k. Musterhaupt- u. Lehrerbildungsschule“ v Ljublj. ima na čelu „Hi-

storische Notizen über die k. k. Normal-Hauptschule zu Laibach seit ihrer Entstehung“ (zgodovino ljubljanske normalke). Ker je mladine veliko, so vstrični razredi; vsih učencikov z vodjem vred je 18 na normalki in v pripravnici. Vsi učencev vsakdanjih je 765, nedeljskih pa 178, med unimi je pripravnikov 24 v obeh letnikih. Med učenci je veliko število pohvaljenih.

„Letno sporočilo“ glavne šole Kranjske ima spis: „Krepki in nepravilni glagoli.“ Od gosp. M. Kusterja. Vse šolske mladine število je 534. Učilo se je tudi petje, sadjoreja, trgovstvo, obertništvo.

— V 4. občni zbor slov. Matice 5. t. m. se je bila sošla velika množica udov. Po serčnem pozdravu predsednikovega namestnika dr. L. Vončina je poročeval g. tajnik Lesar o delavnosti odborovi. Koledar se dotiskuje in knjige se bodo prav kmali razposlale. Društvo je narastlo za 225 udov in jih šteje sedaj 1360; 122 jih je ves čas ali odmerlo ali sicer odstopilo. Nato našteva knjige, ki so že dodelane ali v delu in imenuje nekatere, ki se zanje pisavci še niso našli. Matična glavica znaša 36.438 gl. Pridjana je k temu prošnja, naj bi udje redno plačevali letnino. Dr. Zupanec je dalje razložil preštevne zadeve. Nasledvala je obravnava o naučnem slovníku in sprejet je bil odborov predlog, da naj se naučni slovník izdaja ter naj odbor izvoli k temu potrebni odsék izmed matičnih udov, katerih naj je po dr. Krekovem predlogu dve tretjini v Ljubljani, drugi odzunaj. Predlagal je o tej reči dr. Kosta; gg. Svetec in Šolar sta govorila za odlog tega dela; gg. Krek, Raič, Bleiweis, Močnik pa za odborov predlog. — Sprejet je bil načert novih Matičnih pravil. — Zastran Erjavčevega predloga: „naj Matica izdá znanstveno terminologijo nemško-slovensko“, je bilo na dr. Razlagov nasvet sklenjeno: Odbor naj g. Erjavcu naznani, da naj se dogovori z g. Šulekom v Zagrebu, ki piše serbsko-hervasko imenstvo, ali bi se dala ta reč striniti v prid ednosti slov. imenstva s hervasko-serbskim? — Izvoljeni odborniki so: v Ljubljani p. n. gg.: generalvikar Anton Kos, stolni dekan dr. J. Zl. Pogačar, prof. dr. L. Vončina, dr. Fr. Papež. Vnanji p. n. gg.: Ant. Černe, Mat. Majar, dr. Razlag, Drag. Savperl, dr. And. Vojska in dr. Vošnjak. Na prošnjo dramatiškega društva, naj bi mu „Matica“ po 300 gld. na leto podpore dajala, ni nihče spregovoril, torej se je reč odboru zročila. Na serčne besede g. predsednika za slovo je družba že po 12 zadovoljna se razšla.

Iz kanalske doline na Koroškem. Σ-α. Od leta 1360 se tudi na sv. Višarjih nekako spolnuje, kar je presv. D. Marija pred 1868 leti polna sv. Duha sama od sebe spregovorila: „Beatam me dicent omnes generationes. Blagrovati me bodo vsi rodovi.“ Kdo bi namreč zamogel prešteti vse romarje iz vsih krajev in dežel, iz vsih narodov in stanov, ki so skoz več kot 5 stoletij romali na sv. mesto, kjer je nekaj bila podoba preblazene Device najdena, da bi čistili nebeško Kraljico, se ji priporočevali ter si od nje pomoči sprosili v svojih nadlogah; zakaj zdihovali so in zdihujemo še vsi Evini otroci v dolini solz! — Tu gori ne zahajajo ljudje iz posvetnega namena, da bi se razgledovali in burke vganjali; zakaj tukaj po kadilu diši, ki se žge v čast Najvišemu, in tega se taki ljudje ravno tako bojé, kakor peklenšček križa; toraj tudi tukaj zapisnika ni, v kterege bi taki „turisti“ svoje imena in svoje neslane, večkrat tudi umazane čenčarije zapisovali: temveč najdeš tukaj le veliko knjigo, v katero se zapisujejo samo procesije, ki vsako leto sem prihajajo skoraj iz vseh sosednjih dežel, in v kteri bereš mašnike, ki so tukaj na sv. kraju nekervavo daritev opravljali. In več pride romarjev, več jih pristopi k spovednicam in k Božji

mizi, več sv. maš se bere, imenitniši je tudi dan in svetejši god na sv. Višarjih! — V vednem spominu bodeta tudi ostala 25. in 26. julij tega leta, zakaj prvi dan je vidil sem na visoko goro priromati dva škofa sv. katoliške cerkve, namreč premilostljiva gospoda Valentina Wiery-a, knezoškofa Kerškega iz Celovca, in Jakoba Štepišnik-a, knezoškofa Mariborškega. — Kaj ne, dva imenitna romarja! — Če ravno sta bolj na tihem hotla priti, vender se je v kratkem zvedilo in tudi dosti drugih romarjev zbralo, ki so bili nazoči pri slovesnosti, ko so naš ljubljani knezoškof Valentin dva lepo popravljena stranska altarja romarske cerkve blagoslovili, namreč sv. Jožefu in sv. Ani posvečena, ter so nemškimi romarjem kaj lepo govorico imeli. Mariborški knezoškof pa so prišli na sv. Višarje svojega imena god pri „Materi Božji“ obhajati ter so Slovencem pridigovali. Obá sta pa dro le gotovo prav za prav prišla, pri Mariji, zavetnici katoliške cerkve in njenih služabnikov, si sprositi stanovitnosti v vojski, ktera vedno hujša nastaja zoper cerkev in njene pastirje, si sprositi potrpeljivosti v terpljenji, kterege tudi njima ne manjka in nju še čaka; si sprositi tudi modrosti v vladanju svojih ovčic. Zakaj v sedanjih časih, ko se serditi valovi spet vzdigujejo in butajo v katoliško cerkev, je naslednikom apostolskim posebno treba serčnosti, stanovitnosti in previdnosti v boju. —

Vsi romarji, ki so bili ta dva dni na sv. Višarje prišli, so bili priče njune goreče pobožnosti, pa tudi priljudnosti, s katero sta s priprostim ljudmi, — s Slovenci po slovensko se pogovarjala. Ko so bile vse cerkvene opravila pri kraju, sta knezoškofa v farovži južinala in z njima še 7 drugih duhovnih gospodov; po južini pa sta na sanéh, kakor je tû navada, odderknila v Žabnice, in po kratkem počitku sta se še tisti dan v Celovec odpeljala. Naj Nju Bog spremlja in varuje, nam prebivalcem kanalske doline pa in gotovo vsem, ki so tedaj na sv. Višarjih bili, bodeta 25. in 26. dan julija 1868 in letá dva imenitna romarja v blagem spominu ostala. —

Kaj je kej novega po domačem in tujem svetu?

(Beust zoper Pija IX.) „Laib. Ztg.“ je po „Indep. belge“ razglasila tisto pisanje, ki ga je neki Beust 3. m. serp. poslal do barona Meysenbuga, dunajskega poslanca v Rimu, in ki je odgovor na papežev nagovor. — Beust omenja hudi vtis, ki ga je nagovor storil, priznava pa prizanašljive ozire do osebe Nj. veličanstva. Besede v nagovoru se mu tako terde zdé, da meni pravico imeti se čez nje pritožiti. Druge države, meni Beust, so še vse drugač hudo delale s cerkvijo; smo mar mi deželo ali premoženje cerkve napadli? katoliško vero in njene služabnike zatirali? .. Tudi še pri postavah od 25. maj. po ministrovih mislih katoliška cerkev v nobeni evropejski državi ni v tako preodobrotenem ali privilegiranim stanu, kakor v Avstrii. Dalje se pritožuje Beust, da so v nagovoru obsojene tiste temeljne postave, na ktere je postavljena nova vstava; kat. učenih razlage po večem delu in škofovske vodila pa pravijo, da je le tisto obsojeno, kar je v novih postavah zoper cerkvene pravice in zoper verske ustanovila katoliške cerkve. Na omenjeni podlagi Beust, kakor vsi naslednji protesti iz raznih krajev, papežu očita, da graja reči, ki niso pod njegovo oblastjo, da papež ogrenjuje vprašanje, ki je tako serca že odveč podkurilo, da papež stopi s tem na polje, kjer se političke strasti k verskim družijo. Kdor to bere, bi skorej utegnil misliti, da so papež

vodo kalili. So mar oni pričeli v storjeno pogodbo drezati? Pismo nadalje pravi: „On (papež) je obtežil vladi njeno mirljivo obnašanje, ker postave obsojuje, ki v sebi obsegajo načelo cerkvene svobode in ji ponujajo odškodovanje za pravice, ktere zgubi.“ Zanesljivo pa cerkev sama bolje vé, kaj je nji v korist, kakor minister protestantske vere. Beust zopet na to zavrača, da tudi več družih katoliških dežel ima enake postave, in vendar s cerkvijo v miru živé. On meni, da katoliški Avstrijani zdaj niso gorečniji za koristi svoje vere kakor so bili v preteklosti; vidi pa zdaj dvakrat več gorečnost v napadanju cerkve, duhovstva in papeža. Temu stavku bo vsakdo popolnoma priterdil, ker vsemu svetu je znano, od kdaj je napadanje hujši bivalo. Ta sovražljivost, pravi dalje, bi se bila v prav tesnih mejah ohranila in lahko odstranila, ko bi bili sv. Oče z novimi postavami sprožene posebne vprašanja le kar samo prosto omenili v svojem nagovoru. Beust še svoje začudenje nad tem razodene, da so sv. Oče tudi do svojih ogerskih škofov spodbudljivo besedo rekli o tej priliki ter pravi k sklepu: „V tem ko bomo tudi nadalje državne pravice nezaščitene ohranili in njenim postavam spoštovanje pridobivali, bomo dopustili, da se bo cerkev v miru veselila prostost, ktere ji naše postave zagotavljajo itd.“ —

Doslednost močnatih liberalcev je res tičjega mleka in polževe dlake vredna. Potem ko so se časniki nabundali sprožene pravljice, kako se papež v „tuje“ področje vtika, so se sami še le prav živo jeli vtikati v tujo oblast, ki jim je toliko mar, kolikor žabi abecednik. Cerkevni zbor l. 1869 „novi Pressi“ že zdaj težje sloni na sercu kakor vojska pri Sadovi, menijo nove „Tir. Stim.“ Ona, kolikor premore vest modérne judinje, vsem vladam na vest naklada, da naj se vtaknejo v prašanje cerkvenega zbora, in če imajo le toliko serčnosti, naj ta zbor na nič denejo (auf Null reduciren). Tu bi se enkrat prav svitlo pokazala „vsegamogočnost“ tiste nove države, ktero oznanujejo razne „Presse in tovarštva.“

Društvo sv. Jeronima. Hervaški narod, kakor pravi „Katol. list“, je dobil svoje narodne šole, pa knjige se mu pogrešajo. Duhovni v Zagrebu so torej osnovali društvo sv. Jeronima za izdavanje dobrih bukev, kakor imajo Slovenci družbo sv. Mohora, Čehi družbo sv. Janeza Nep. Varh društva je kardinal vikši škof zagrebski, ki je duhovstvo vnemal za to društvo. Dajalo bode na svitlo in pa razširjalo knjižice za poduk prostemu narodu v vsakem oziru. Začasni odbor vabi vse domoljube, duhovne in svetovnjake, da naj pridno pristopajo v društvo in ga razširjajo. Kdor želi pristopiti, naj to naznani začasnemu odboru („Na predsedništvo društva sv. Jeronima u Zagrebu, v nadbisk. sjemeništu“). Veseli nas, da tudi naši južni bratje tako društvo napravljajo in naša serčna želja je, naj bi tudi kaj Slovencev v društvo pristopilo. Delajmo vzajemno in goreče za duhovno oliko naroda.

Novo berilo iz vsih vetrov. Protestanstvo še zmiraj ni dosti razcepljeno, cepijo ga le še dalje. V Berlinu se poganja neka stran za to, da naj bi na trume protestantov zapustilo svojo deželno luteransko cerkev ter naj postanejo prostoverska (to je neverska) srenja. Sveti duh teh ljudi je „duh učenosti in prostega preiskovanja.“ — V Heidelbergu na Badenskem je 27. maja imelo mnogo protestantskih pastorjev posvêt, v kterem so se enoglasno v tem zedinili, da ne bodo sprejemali predsedništva v okrajnih šolskih svetovavstvih, „ker državne šole na Badenskem so tako neverske, da duhovnim pastirjem ni mogoče v pospeh šolstva delati.“ — Undan se je Napoleon tolažil, da njegova rodovina bi se le še bolj vterdila na francoskem prestolu, ako bi se namerilo, da bi rogovileži njega umorili. Da

mora res Napoleon neko nevarnost čutiti za svoje lastno življenje, on, ki je vir, da je toliko življenj končanih, kaže na novo naznanilo, da so na Montmartru pri Parizu zopet našli nabito pisanje, ki hujska k cesaromorstvu. — Kakošne živine so bili štirinajsteri Serbi, ki so se bili vdeležili knezove moritve, kaže njih merzlokeravnost, ko so bili gnani na moriše; smodke so puhali in s svojimi gerdimi obrazi so zijali po ljudstvu, ktero jih je na glas klelo. — Marsikteri na Dunaju zbranih strelcev je pri govorih tudi precej debelo lagal. Eckart n. pr. je hvalil Švicarje: „Vi imate dvoje verstvo pod streho v miru“ (!). (Gromovita pohvala). Ravno unkrat smo bili omenili, da v Tesinu na Švicarskem je vsako cerkveno obhajanje kacega praznika med tednom pod globo 25 do 200 frankov prepovedano. Sultan v Carigradu vender to reč nekoliko bolje ume kakor ti „liberalci“: on n. pr. katoliški procesii sv. Rešnjega telesa dan in med tednom vojaško bando in častno stražo dá, ne da bi cerkveno praznovanje globil in katoličane žulil, tlačil, premsal. — Katoliške pravice so v novi dobi uboge sirotice. Na dunajskem katoliškem vseučilišu so si profesorji za dekana v zdravniškem oddelku izvolili protestanta dr. Brucke-a. Zoper to žaljenje pravice je bogoslovski oddelik na vseučilišu do ministerstva oddal pismo, v kterem je obširno dokazal, da nekatoličan po pravici ne more dekan biti na dunajskem vseučilišu. Celo umerli dr. Mühlfeld je leta 1851 v vterjeni historično-pravni obravnavi ravno to dokazal in na njegovo spričanje je bilo takratno ministerstvo zaverglo volitev protestanta Bonitz-a za dekana, ter je bilo novo volitev razpisalo. Menda tudi sedanje ministerstvo ne bo prezerlo neutaljšivih katoliških pravic. — „Tagespošta“ in njena modrost. Ta list (kakor piše W. Kztg.) pripoveduje, da ste skupaj zadele na svetih Višarjih dve procesii; ena s Koroškega je prosila dežja, druga s Kranjskega pa lepega vremena. In k temu pristavlja hodnična modrijanka: „Pri taci nasprotnih vošilih ni lahka reč Gospod Bog — in pa velikoserčen biti, in take procesije se imajo za — vero!“ — „Tagespošta“ v nemškem Gradcu in časniki učenega Dunaja, ki za njo modrujejo, se nad tem glavo ubijajo, kako bi Bog premogel Koroščem in Kranjcem vstreči, ker uni prosijo dežja, ti pa lepega vremena? O težka naloga! Naj bi modrijani poprašali pervega — če tudi zarobljenega hribovca, in skorej ni dvomiti, da bi jim zadrego dobro rešil, rekoč: Te prošnje kažejo, da je na Koroškem suša; na Kranjskem pa moča; naj bi ljubi Bog dal na Koroškem pohlevnega dežja, na Kranjskem pa mило solnce, in: učeni časnikarji se bodo iz svoje zadrege zopet osôpli; tudi pri vsi njih vestnosti(!?!) jih ne bo treba več skerbeti, da bi se une procesije ne pregrešile zoper sveto vero, ktero oni tako na moč spoštujejo — ko bi le res bilo! Ker pa gospodje časnikarji v tako majhnih in lahkih rečeh tako kokošjo učenost razodevajo, torej slehern lahko vidi, koliko jim je verjeti, kadar jo ubrišejo v višji kroge, kadar začno gojzdit zoper cerkev in cerkvene naredbe, kadar se imenitno k mizi usedejo in začno sodbe pisati zoper to, kar je govoril in pisal namestnik Kristusov. — Iz dunajskega strelskega shoda se precej kadí pangermanski dim, sovraštvo do katoliške cerkve in mnogotere nespodobnosti. Ko je cesar prišel na streljiše, ga je eden imenoval „deutscher Mann“, ki je storil zavezo s svobodo, ki je „narodno“ slovesnost obiskal. Kuranda je očitno izrekel, da „Deutsch-Oesterreich“ se mora po vsaki ceni zediniti z Nemčijo. Drugi so govorili v enakem pomenu. Dr. Schrank se je ustil, da so Nemci „Rom-Bezwinger“ (ukrotivci Rima). Naj poprej ukroté svoje neukrotene medvede, kterih čede niso ravno majhne; na Dunaju so tudi nektare medvedke in še

drugačne zveri, ki siloma dregajo v cerkev in v nemške ter nemadbarske narode, ravno tako s tem pa tudi v oserčeje stiskane Avstrije. Eden Prusov se je bahal proti Dunajčanom: „Vaše ministerstvo vam bo pomagalo z duhovnim orožjem, mi smo vam pri Kraljevem gradu pomagali.“ Pri taci zoperavstrijskih govorih se je na vse gerlo kričalo: „bravo, — wacker!“ itd. Kaj to pomeni?

Iz Ljubljane. P. n. gosp. Frančišek Prusnik, fajm. na Igu, je postal korar v Novomestu.

Štajerski Slovenci bodo 9. vel. serpana imeli v Ljutomeru prvi tabor ali veliko zbirališče za posvetovanje v političkih rečeh in sicer v oziru na 19. paragraf. — Pravica v posvete zbirati in dogovarjati se nam utegne tudi v cerkvenih prašanjih še dobro služiti, na kar je treba misliti, ako bi se kaka potreba razodevala, da se naše pravice z večim vspehom branijo. Vse se zbira dandanašnji, ker v edinosti je moč; gledati je treba, da nas zopercerkveni vihar ne razžene na šibre in kosove.

V Lincu so 3. t. m. katoliške družbe zgornje Avstrije imele poseben zbor v prid katoličanstva v sadanjem času. Mil. škof so množici vprico duhovstva in obilne gospode ob kratkem razložili te-le načelstva: 1. Cerkvena in državna oblast ste od Boga postavljeni; 2. obe oblasti ste neodvisni med seboj; 3. obe oblasti naj se med seboj podpirate. Nato je predsednik grof Brandis v daljšem govoril razlagal, da glavno hudo sedaj na svetu je: v nemarnost, pohlepnost po časnem (materijalizem), meseno poželenje in nesrečni strah pred ljudmi. Govorili so potem še drugi gospodje ter zlasti razkazovali, kako potreba je, da se katoličani zedinjajo in skup derže. —

Méd in Pelin.

Laž zoper Papeža. Papir je poterpežljiv in lagati tudi ni ravno težko. V pačenji resnice in v premišljenem in namenjenem laganju so radikalni listi tako popolnoma dozoreli, da bi bil oče laži gotovo že davno zgolj iz ljubezni zmel in sterl svoje hrabre otroke, ako bi jih ne potreboval tako zelo. Ni dolgo tega, kar se je bralo v taci in enaci listih, da se je laški kraljevič in naslednik Humbert, kateri je hotel imeti svojo sestričino za ženo, s katero je v drugem kolenu v sorodu, obrnil do sv. Očeta papeža za oprosteno, pa da se je bilo bati od začetka, da se oprosteno ne bo dovolilo, da je pa taksa za 100.000 frankov odpravila vse pomislke in ovire. Pravljica ta je prav dobro izmišljena in se takim ljudem jako podá, katerim je to priserčno veselje, če morejo črniti in obrekovati cerkev, njenega vidnega poglavarja, njene služabnike in naprave. Reč je pa vsa izmišljena in zlagana, ker prvič ni bilo tu nobenega vzroka bati se, da bi morebiti sv. Oče ne oprostili, ali saj dvomiti ni bilo treba. Sej dohajajo iz celega sveta prošnje za rešenje zakonskih zadržkov, ki tičejo sorodnost v drugi stopnji in so oproščeni, akoravno je sto in sto prosivcev revnih in je torej v prošnjah omenjeno, da ne morejo plačati takse, samo da so vzroki veljavni. Kar se pa dovoli naj manjšemu delavcu, to se tudi kraljeviču in kraljevičini ne bo odreklo. — „Vendar tukaj je móгла vélika taksa vse zadržke odstraniti in sv. Oče so gotovo tudi dobro kupčijo napravili?“ ... Vediti je, da vladajoči knezi in knezinje ne plačajo nikdar kake takse, ne majhne ne velike; navada je sicer, da vladarji v takih okolišinah pozneje sv. Očetu kaj darujejo, vendar ne v denarjih, ampak kako drugo veljavno reč. Kraljeviči pa še tega ne darujejo. Torej niso papež ne dobre ne slabe kupčije na-

pravili, napravili pa so jo lažnjivi časnikarji, ker to bo gotovo vsak priterdil, da časnikarski judje ne živé od samega zraka, iz katerega marsiktero laž popadejo in jo raztrosijo. Pa kaj bi pomagalo zdaj papežu tistih 100.000 frankov, ko morajo vsak dan po 20.000 tolarjev potrositi za svoje branivce in to samo zavoljo jastroske laške vlade. In ako bi bil kraljevič Humbert namesto 100.000 frankov podaril milijone škudov, kaj je vse to v primeri z lepimi in zalimi deželami, ktere je roparska vlada laška tako ostudno in krivično vzela sv. Očetu? (Volksbl.)

Hišica miru.

Za hišico vem, da brez šuma se spi,
V nji tihi je mir gospodar;
Al vendar se vsaki v njo iti boji, —
Odide ji nihče nikdar.

Iz zemlje so stene, je černo-temná,
Prostorček prav majhen je v nji;
Cvetečo pa strešico vendar ima,
Pogosto jo solza rosí.

Pred hišico potnik dá vsemu slovó,
Veselje in križ odložiš, —
Tud pálico revež, al cesar vojskó;
Tu néha pozemeljski bliš.

Če v milosti Božji tu pridemo spat,
Nam spanje bo rajsko sladko,
Zbudili se bomo, — pa še le takrat, —
Ko angelj zatrobil nam bo.

Fr. Papler.

Kdo je mračnjak!

Komur prav je: luč al mrak,
On mračnjakov je mračnjak!

Zmota stavi nad oblak,
Vero pa pod polovnjak;
To ti pravi je mračnjak.

Sebe dviga na svečnjak,
Drugim pa je vsem gorak:
On sebičen je mračnjak.

Marsikteri volkodlak
Voši se b' le pšeničnjak,
Bližnjemu le ovsenjak:
On medvedji je mračnjak.

Se z oliko novo baha
In s pestjó po cerkvi maha,
Po Tataru ko Kozak:
On „olikan“ je mračnjak.

Vso resnico gerdo psuje,
Se za černo laž vojskuje:
Nove dobe ta černak
Zapečaten je mračnjak.

Spaka nejevérnih spak,
Volkohlépen mesenjak,
Bebec mu je vernik vsak:
To brezbožni je mračnjak.

Duhovske spremembe.

V lavantinski škofii. Prestavljeni so častiti gg. Ant. Merčnik v Ljutomer; Ferd. Jan v Gornji grad; Jak. Pečnik v Šmariji; Jož. Lah v Slivnici pri Mariboru. — V novi službo nastopijo čč. gg.: Dr. Jan. Lipold za prvega, in Jern. Voh za drugega kaplana na Vranskem; Jan. Križanič pri sv. Martinu pri Vurmburgu; Ant. Lacko v Ščavnici; Ant. Pust pri sv. Rupertu nad Laškem. — Čast. g. Mart. Kovačič, podvodja semeniški, je počasten z naslovom duhovnega svetovalca. — Umerl je g. Jož. Dornik, duhovnik družbe sv. Alfonza, v pokoju pri sv. Petru pod Marib. R. I. P.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Piju IX. sv. Očetu v pomoč, da bi mi sprosili odpušanje grehov, srečno zadnjo uro in sploh sv. blagoslov, — neimenovan 1 ces. cekin.

Pogovori z gg. dopisovavci.

G. H.: Naj ta reč še nekoliko bolj dozori, potlej bomo vidili, kako bode, ker od druge strani se še marsikaj govori, — P. V. R.: Serčna hvala za serčne besede; drugo drugi pot, če bo kaj moč.